

SOME NOTES ON GEORGE COSBUC'S ORIGINS

Radu Drăgulescu

Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Our paper proposes some explanations and corrections about the origins and birth place of George Cosbuc, and the role these factors have played in his shaping as an artist. The identity of his ancestors are uncertain, the exact date of birth is also questionable. Searching into archives and into the written memories of people who have known him, we try in this paper to contribute to strengthening the biography of this beloved poet of the Romanians.

Keywords: Coșbuc, Hordou, Casian, Nelevaica, biography

Spațiu mitic, investit cu sacralitate, satul ca topos și organizare socială este perceput de comunitatea rurală arhaică drept un microcosmos, locuit, clădit și consolidat după anumite relații ce se stabilesc între membrii comunității respective. În afara acestui spațiu familiar, casnic, se află Tărâmul Celălalt, un teritoriu necunoscut, și, în consecință, înfricoșător, stăpânit de duhurile rele, de haos, moarte etc.¹ Fiecare spațiu locuit, sat, dar și casă, posedă un *Centru*, un loc sacru prin excelență, unde sacrul se manifestă integral. Satul, în sine, eternă fântână a dorului, dobândește pentru locuitorii săi valențe greu de înțeles pentru străini.

Ecou peste vremi, George Coșbuc, va cânta plaiurile însoțite ale spațiului românesc de pretutindeni. Poetul nu face referiri, în textele sale, la un sat anume, ci la *esența satului românesc*.

Lui G. Călinescu îi datorăm o imagine idilică asupra locurilor natale ale poetului. În stilul descrierii peisajelor moldave din primul capitol al biografiei sale dedicate lui Ion Creangă, criticul prezintă locurile din preajma Hordoului: „Satul e pe valea Salvei, care vine din munții Rodnei spre Someș, având tovarăș la coborât pe altă vale Rebra. Sunt munți mari în apropiere, ai Rodnei, ai Bârgăului și pe stânga Salvei, spre Izvoare, e Țibleșul, iar pe dreapta mai în sus Pietrosul. Jos la Năsăud dealurile sunt cu spinările foarte late, mai în sus valea Salvei se împăduște și de la Telciu încolo miroase a lemn în fierăstraie”². Fănică Gheorghe³ ne prezintă și el frumusețea plaiurilor care și-au adunat seva pentru a da naștere celui ce le va înveșnici prin curat și mlădieu grai românesc. Spre deosebire de apa Crișului, spune autorul, care, strecurându-se printre albiile stâncilor și înfruntând neliniștit grinzi și bolovani, se pregătește, ca de o luptă aprigă, pentru a străbate poarta mult încercatului ținut al Bihariei – Someșul, mai visător, mai adânc și mai statornic, fără treceri aventuroase și lupte îndârjite cu stâncile dure ale munților, ajunge să guste din plăcerea câmpiilor rodnice, însoțindu-te, ca un bun tovarăș de drum, până către Jibou și Dej. Amfiteatrul silvic și floral al pământurilor transilvănene se reprofilează din nou în sus, spre Salva, cuprinzând munții. „Codrii se ridică mai cutezători pe înălțimi. Măgurile își ascut povârnișurile, pâraiele se rostogolesc tot mai spumoase, iar locurile și așezările mai păstrează parcă urmele lui Decebal și ale oștenilor săi, ce-și căutau cu îndârjire noi poziții de luptă împotriva cuceritorilor romani”⁴.

Așezat pe valea Sălăuții, râu ce coboară din munții Rodnei spre Someș, satul se află într-un spațiu geografic vestit pentru pitorescul său, iar zestrea istorică mustește la tot pasul.

¹ Mircea Eliade, *Simbolismul Centrului în Imagini și simboluri*, București, Editura Humanitas, 1994, p. 46.

² G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Craiova, Vlad & Vlad, 1993, p. 583.

³ Fănică N. Gheorghe, *Popasuri în timp...*, București, Editura Ion Creangă, 1972, p. 119.

⁴ *Ibidem*.

Pe la 1773 împăratul Iosif al II-lea, încântat de primirea ce i se făcuse pe aceste meleaguri a rostit celebrul salut: *Salve parva nepos Romuli!*⁵

Antonio Cosimelli, căpitan⁶ în regimentul de graniță abia înființat, scria în anii 1764-1767, la Năsăud, *Poemation de secunda legione Valachia*, operă în care descrie locurile de pe Someș. El prezintă Lunca Vinului drept Parva, Vărarea drept Nepos iar Strâmba o numește Romuli și menționează că toponimul Salva s-ar fi păstrat din vechime, din sl. *Salova* < *salo*, „loc gras” (aici se varsă Sălăuța în Someșul Mare). Traducerea salutului imperial nu ridică probleme, iar Jacob Popper⁷ consideră că cele patru sate în cauză se numesc așa pentru ca „locuitorii lor să nu uite că era aproape *„mântuirea tinerei nepoate a lui Romul”*”.

Numele satului în care s-a născut Coșbuc ar proveni de la termenul *ardău*, adică paznic de pădure – *custos silvarum*⁸. Administrația maghiară a confundat toponimul cu termenul *hordó* (*bute*), care are însă alt corespondent: *hârdău* sau *hordău*. Lucian Valea precizează că satul în care s-a născut poetul nu s-a chemat niciodată *Hordău*. Localnicii nu ar rostit nicicând numele în acest fel⁹. La confuzie ar fi contribuit și forma alungită a satului și dealurile din împrejurimi, care dau senzația de adâncime. Varianta Hordău apare însă în Dicționarul lui Coriolan Suci¹⁰. Conform altor păreri, toponimul ar proveni de la numele unei persoane, *Hord-Gord* + sufixul *ov*¹¹. Nicolae Drăganu¹² consideră că forma Hordou este varianta aspirată a mai vechii denumiri *Ordou*¹³.

Satul este atestat documentar abia la 1523, dar se pare că în aceste locuri a existat un puternic centru al paznicilor de păduri, care apărau odinioară hotarele Ungariei. La 1762, din ordinul Mariei Tereza, în această zonă este înființat regimentul de grăniceri de care am amintit mai sus. Formațiunea militară cuprindea numai români și era organizată în patruzeci și patru de comune. Locuitorii acestora se bucurau de mai multe privilegii, printre care se număra și împroprietărirea cu pământ, de care dispuneau în voie. De asemenea, grănicerii își puteau administra singuri bisericile și școlile. Fapt de mare importanță pentru acești oameni și pentru evoluția socială și culturală a acestor comunități a fost însă, abolirea iobăgiei. Se înfiripă în aceste ținuturi o altă mentalitate decât în celelalte zone, iar perspectivele asupra drepturilor, libertății și independenței, patriotismului în general, erau total schimbate. Această atitudine a adăstat aici mult timp după dizolvarea regimentului și a organizării militare. Înființarea regimentului și militarizarea zonei, fapt ce a adus cu sine drepturile menționate, joacă un rol de mare însemnătate chiar în dezvoltarea genealogică a familiei Coșbucenilor, având implicații decisive asupra descendenței acestui neam. Militarizarea comunelor pune capăt unui proces juridic, ce dura de aproape 10 ani, în care erau implicați strămoșii poetului, pe care o familie de nemeși încerca să-i readucă în iobăgie pe pământul ei. Este lesne de înțeles ce s-ar fi întâmplat dacă împričinații, presupuși a fi moșii poetului, erau dezrădăcinați din Hordou și strămutați în urma procesului, despre care vom mai avea ocazia să amintim puțin mai la vale.

În tovarășia munților Rodnei, Bârgăului, Țibleș și Pietrosul, acești vechi străjari au păstrat vie amintirea vremurilor de mult apuse, când pe culmile lor trăiau uriași, în vreme ce

⁵ După părerea lui G. Bariț, forma corectă ar fi fost *Salve, Romuli parva nepos!*

⁶ Conform altor surse era maior.

⁷ Jacob Popper, *Celălalt Coșbuc*, Sibiu, Editura Imago, 1995, p. 14.

⁸ Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coșbuc*, București, Editura Sport – Turism, 1986, p.13.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Coriolan Suci, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, I, București, Editura Academiei, 1968.

¹¹ Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coșbuc*, București, Editura Sport – Turism, 1986, p. 13.

¹² N. Drăganu, *Români în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și a onomasticii*, București, Imprimeria Națională, 1933, p. 365-366. Lucrarea poate fi consultată integral la <http://en.calameo.com/read/000827433df961b02455c>.

¹³ *Ibidem*, p. 362-363, lingvistul întreprinde o analiză atentă a acestui toponim.

la poale, românii munceau și jucau fără a le purta de grijă: *Noi le știm, românii, toate, / Că trăiam și-atunci pe-aici* sau *Multe știm, că multă este / Vremea de cât știm ce-a fost*¹⁴.

Ideea continuității poporului român apare frecvent la George Coșbuc. Poetul consideră continuitatea ca fiind factorul prim în alcătuirea și consolidarea firii poporului - și implicit a țaranului român: „De când își aduce lumea aminte, pe noi aicia ne știe, pe marginile Dunării și pe coastele Carpaților. Acesta ne-a fost, poate, norocul cel mai mare dintre câte le-am avut. Au răsărit neamuri de-atunci - căci sunt două mii de ani - și s-au stins, iar noi am răzbit prin veacuri și-am rămas tot unde am fost. Au venit peste noi limbi străine și au căutat să ne împrăștie, ori să ne împingă în lături, ca să-și facă loc și poate că ne-au clintit vremelnicește și ne-au revărsat pe de lături, dar precum apa vadului izbit de țarm se scurge iarăși la matcă, așa și noi ne-am întors la locul așezării de baștină”¹⁵.

În note sadoveniene, cu aromă cinegetică, Fănică N. Gheorghe recurge la descrierea plaiurilor năsăudene: „Pline de culoare și de poezie, aceste locuri istorice, unde apele se desfac din strânsoarea rocilor și se avântă din țanc în țanc în salturi de căprioară, pe cât îți hrănesc de mult fantezia sunt și tot atât de bogate. Întinse păduri și plaiuri hălăduiesc pe înălțimi, cât vezi cu ochii. Pe covorul verde al poienilor își arată urmele urșii, cerbii, căprioarele și iepurii ce săgetează pădurile printre copacii cărora se avântă, în zboruri joase, cocoșii-de-munte sau fazanii. Codrii de brazi de la picioarele Pietrosului coboară în dulci tălăzuri de smarald, ca să se oprească, ca într-un foșnet de imense odăjdii, lângă albia Someșului”¹⁶.

În aceste locuri se așează familia Casian, care, după toate probabilitățile, era constituită din strămoșii indirecti ai lui George Coșbuc¹⁷. Unul dintre descendenți, Leon din Leșu, întocmește o cronică a acestei familii, care va sta la baza *Schiței biografice* scrise de Octavian Tăslăuanu în 1905, în care stabilește douăsprezece generații de coșbuceni: Atanasie, Ciril, Ioan, Eremie, Cifor, Nelevaica, Casian, Larion, Anton, Sebastian¹⁸, Leon¹⁹ și Vasile²⁰. Cel mai îndepărtat strămoș sigur al poetului este Nelevaica (uneori Nelivaica), născut pe la 1670²¹. Primele patru generații sunt acceptate însă și ele, chiar dacă nu sunt atestate documentar, neexistând nici un motiv de îndoială, în privința lor. Conform legendei, un străin, intelectual și foarte bogat, neavând moștenitori, a lăsat întreaga sa avere unui testator, căruia îi stabilește, tot el, și numele: Coșbuc. Documentele vremii nu atestă însă o asemenea întâmplare.

Tradiția mai spune însă că, la un moment dat, ajung la Hordou și se stabilesc aici doi flăcăi, frați gemeni, Alexa și Oprea. Aceștia erau iobagi fugiți din Ilișua (Alzo Ilosva), de pe moșia lui Horvath²². Numele lor de familie era Bradea, specific Țării Moților. Ilișua, zonă de dealuri și podișuri nu justifică un asemenea nume decât prin transfer simbolic dintr-o poreclă (oameni falnici, înalți, viguroși), sau prin aciunea unor moți prin aceste locuri. Brădenii erau porecliți *Ungur* și *Tipora*, prima poreclă datorându-se probabil faptului că lucrau pentru grofi. *Tipora* nu are nici o explicație veridică. Cei doi frați gemeni muncesc ca slugi în Hordou și,

¹⁴ *Muntele Rătezat*.

¹⁵ George Coșbuc, *Povestea unei coroane de oțel*, București, Editura „Grai și suflet – Cultura națională”, 1992, p. 119.

¹⁶ Fănică N. Gheorghe, *Popasuri în timp...*, București, Editura Ion Creangă, 1972, p. 121.

¹⁷ Aceste date au fost descoperite de Iuliu Bugnariu, nepotul de soră al poetului, într-un urbar de la 1775; înainte de militarizare pronumele familiei ar fi fost Casian, iar pronumele Coșbuc l-a primit după rusul care adoptase pe un preot din familia Casian. La 1926 urbarul în cauză se afla la preotul Iacob Pop din Telciu.

¹⁸ Tatăl poetului.

¹⁹ Fratele poetului.

²⁰ Fiul lui Leon.

²¹ Nelevaica este prezent în *Conscripția preoților din ținutul Năsăudului pe anul 1733* (Sandu Manoliu, *Obârșia și spița neamului Coșbuc, în Icoana unei școli*, Năsăud, 1930).

²² În numele familiei Petricsevics Horvarth de Saplac, contele Samuel Bethlen va formula în 1753 o “acuză” împotriva Coșbucenilor (descoperită de Virgil Șotropa în arhiva din Bistrița); sentința a fost suspendată în 1762, când, așa cum am arătat, a fost înființat regimentul, acest fapt aducând cu sine și privilegiile amintite.

fiind foarte harnici, strâng o avere bunicică și se însoară. Nu aveau pământ prin aceste locuri, iar nevestele lor nu puteau fi bogate, pentru că nu le-ar fi dat nimeni după niște băiețandri aduși de vânt, doar cu hainele de pe ei, în consecință, cei doi frați se apucă de oierit. Foarte harnici, cum am mai spus, ei câștigă repede respectul hordouanilor, iar un urmaș al lor, Andrei, dobândește un bun renume în sat. El trecea pe la casele oamenilor și aduna în poalele țundrei, încropind un fel de desagă sau sac, hrană pentru a o urca la stână. De aceea oamenii l-au poreclit *Săcuieț*. Cu timpul Andrei a devenit un om avut. Și pentru că el căra, de la o stână la alta, lemnul de care atârână căldarea, care se numește *cujbă*, porecla sa devine *Cojbuc*. Conform altor păreri, numele ar proveni din tema *Coșb* a unui antroponim *Coșb* sau *Coșbea*, *Coșbu*. Detractorul lui Coșbuc, de mai târziu, cel din Piatra, încearcă să stabilească o origine neromânească, mai precis ruteană, pentru poet, numindu-l *Koszbuk*, ceea ce în limba rutenilor ar însemna „coș de fag”. Dar în ruteană, fagul se numește *dub*²³.

Cum a ajuns averea lui Andrei la Nelevaica este destul de neclar, întrucât Andrei avea patru băieți, Chira, Ion, Toader și Nichita. Cea mai veridică explicație este cea a căsătoriei (deci a zestrei). În documentele vremii nu este atestată existența vreunei fiice a lui Andrei, însă de multe ori copiii de sex feminin nu erau trecuți în acte. Femeile sunt amintite rar sau deloc în catastife. Despre fiul lui Andrei, Ion, se știe că a avut patru fete, dar în documente este prezentă numai una, și aceea, indirect, prin numele soțului ei. Este deci, mai mult ca posibil, ca Andrei să fi avut și cel puțin o fată. Aceasta se prea poate să se fi căsătorit cu un fecior mai sărac, iar acesta, după obiceiul locurilor, părăsind casa părintească, a adoptat numele familiei în care intra. Astfel, Nelevaica, devine din *Casian*, *Coșbuc*²⁴. „Măritișul” feciorilor era o datină obișnuită în părțile Năsăudului, așadar nu putem exclude această posibilitate.

Jacob Popper presupune că părintele adoptiv al lui Nelevaica este Ionică Coșbuc, primar în satul lui la 1733, citat și el în procesul nemeșilor. Fiind adoptat, el putea fi exclus din cauza pentru care se judecau Coșbucenii, întrucât „acuza” nu îl privea direct. Astfel s-ar putea explica absența sa din documentele de judecată.

Cert este însă că, odată cu obligativitatea numelui de familie, Chira, fiul lui Andrei, și familia sa sunt cei ce vor adopta numele *Kosbuk*, iar primul preot care îl poartă este Larion, străbunicul poetului. Apar mai multe familii cu acest nume (cel puțin trei). Grafia numelui diferă în timp, ajungând la forme neobișnuite: *Kosbuk*, *Kozbuk*, *Kozbuck*, *Kospack*, *Kospok*, *Kosbock*. Forma *Kojbuk*, nu este atestată nicăieri.

Astfel apar strămoșii lui George Coșbuc în Hordou²⁵, sat care va deveni, într-un final, din cauza circumstanțelor vitrege, loc interzis al poetului. Virgil Șotropa consideră veridică descendența poetului din cei doi frați Bradea, Ungur sau Țipora²⁶. Octavian C. Tăslăuanu îl prezintă pe poet drept produsul unui lung șir de generații de preoți (mai exact zece²⁷), primul fiind Atanasie, protopop și arhidiacon, iar până la Nelevaica numele de familie ar fi fost, așa cum am arătat, *Casian*²⁸. Urmașii poetului nu recunosc nici ei versiunea susținută de Șotropa, iar Sandu Manoliu specifică faptul că în Hordou existau trei familii Coșbuc, care nu aveau legături de sânge între ele; întrucât Nelevaica nu fusese implicat în procesul ce li se intentase Coșbucenilor, este de presupus că, în cazul iobagilor, era vorba de o altă familie²⁹.

Lui G. Călinescu nu-i datorăm doar descrierea fără egal a locului natal și a regiunii înconjurătoare, ci și o memorabilă imagine a poetului năsăudean: „un țăran istovit de legarea

²³ Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coșbuc*, București, Editura Sport – Turism, 1986, p.18.

²⁴ *Ibidem*, p.19.

²⁵ O schemă a arborelui genealogic se găsește la casa memorială a poetului.

²⁶ Virgil Șotropa, *Obârșia familiei Coșbuc*, în *Arhiva someșană*, 1926, nr.5, p. 58.

²⁷ Iuliu Bugnariu, nepot al poetului, descoperă paisprezece (*Contribuții la viața și activitatea lui George Coșbuc în Arhiva someșană*, 1926, nr. 6, p. 77-78).

²⁸ Octavian C. Tăslăuanu, *George Coșbuc. Schiță biografică și bibliografică*, în *Luceafărul* 1905, nr.8.

²⁹ Sandu Manoliu, *Obârșia și spița neamului Coșbuc*, în *Icoana unei școli*, Năsăud, 1930, p. 361.

snopilor.” Criticii și interpreții creațiilor coșbuciene, în majoritatea lor, au remarcat strânsă legătură dintre poet și locurile natale. „Aici a învățat George Coșbuc, copil, să privească răsăritul soarelui, să se joace cu zmeul, venit el însuși din lumea basmelor și cântecelor populare mult îndrăgite și tot aici a cunoscut drumul fără de alin al apelor repezi de munte și irizările minunate ale colinelor și plaiurilor, pe cărările cărora va fi alergat de atâtea ori, chemat de cântecul privighetorilor sau al altor ‚vestitori’ ai primăverii, ca și de doinele truditelor de pe ogoare, cu sufletele lor generoase învăluite în lumina muncii și a dragostei...”³⁰.

La rândul său, Ion Pillat a remarcat și el rolul important pe care l-a jucat satul natal în viața poetului. În comemorarea *George Coșbuc - 20 de ani de la moartea poetului*, Ion Pillat menționa că fiul preotului din Hordou era vlăstarul satului și al credinții strămoșești, era copilul codrului și poienelor nășăudene, un elev încă rural al liceului grăniceresc, fiind sortit de la început planului autohton al operei sale. A fost legat cu rădăcini firești de pământul și oamenii țării, de obiceiuri și datini, de legea credinții creștine și de vechile eresuri rămase din păgâni”³¹. Pillat a atras și el atenția asupra strânsei împletiri dintre planul autohton, popular și planul cult, literar.

G. C. Nicolescu în studiul *Liniștea, un punct culminant al dinamicii* precizează că poetul purta în el satul și natura, așa cum o cunoscuse în tinerețea lui. Aceasta ar cânta el neconștient și în poezia lui am afla cele mai senine tablouri de natură. Autorul este de părere că satul ce apare în poezia coșbuciană este un sat oarecum utopic, abstract. În poeziile lui Coșbuc, pline de cântarea naturii, a satului, a țăranilor, nu vom afla niciodată nostalgia după aceste locuri, pentru că se simțea plin de ele³².

Un studiu asupra satului din poezia lui Coșbuc a întreprins și Octav Șuluțiu³³: *Icoana satului ideal*. Criticul a surprins faptul că satul coșbucian este un sat idealizat și consideră că, în poeziile sale, poetul nu prezintă satul său natal. Autorul mai menționează faptul că poetul este originar de la țară și aceasta se simte în poezia lui.

Referindu-se la influența locurilor natale asupra lui Coșbuc, Dumitru Micu face o comparație neașteptată, dar atât de sugestivă și veridică, între doi mari oameni de litere români. În monografia sa, criticul afirmă că poetul este, evident, un produs îndeosebi al mediului rural din care s-a ridicat. De nu ar fi fost Nășăudul grăniceresc, sau, în orice caz, satul ardelean, Coșbuc nu apărea, după cum fără Humulești n-ar fi existat Creangă³⁴.

Ion Dodu Bălan, este de părere că George Coșbuc reprezintă în literatura română un moment nou în evoluția poeziei românești. Asemenea lui Pompiliu Constantinescu, recunoaște meritul poetului de a nu fi căzut în păcatul plagiatului și al imitației eminesciene. Cântecul lui Coșbuc ar fi smuls din însuși sufletul poporului, iar meritul cel mai de seamă al poeziei sale ar fi autenticitatea, datorată legăturii indestructibile cu viața poporului, cu tradițiile și trecutul său istoric, cu aspirațiile celor obidiți și cu natura patriei³⁵.

Victor Eftimiu realizează o descriere poetică a relației lui Coșbuc cu locurile natale, respectiv a influenței acestor locuri asupra bardului de la Hordou: „Născut prin părțile Nășăudului, într-o frumoasă regiune a Transilvaniei, Coșbuc năvălește în literatura țării ca o revărsare a zorilor, în cântece de ciocârlie, în desfășurări de livezi smălțate cu flori. (...) În versuri limpezi, sprintene, curgătoare ca pâraiele munților, Coșbuc cântă bucuria vieții”³⁶.

³⁰ Fănică N. Gheorghe, *Popasuri în timp...*, București, Editura Ion Creangă, 1972, p. 124.

³¹ *George Coșbuc interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1982, p. 208.

³² *Ibidem*, p. 241.

³³ Octav Șuluțiu, *Icoana satului ideal*, în *George Coșbuc interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1982.

³⁴ *Ibidem*, p. 97.

³⁵ *Ibidem*, p. 295.

³⁶ *Coșbuc văzut de contemporani*, București, Editura pentru Literatură, 1966, p. 160.

Toate aceste citate țin să releve influența pe care a avut-o mediul în care s-a născut asupra poetului. În copilărie, joaca în crâng, observarea copacilor sau căutarea de cuiburi, au contribuit toate, încă de timpuriu, la descoperirea secretelor naturii. Acele „expediții” sunt rememorate în poezii precum *După furtună* sau *Pe deal*. O copilărie senină, spune Goga, într-o atmosferă de liniște și împăcare patriarhală³⁷. În consecință, „Din copilărie iubește mai presus de toate viața satelor românești, așa cum le-a cunoscut în jurul Năsăudului. Satul, țăranul și viața sătească pe care le-a cântat Coșbuc este satul fruntaș românesc, cu oameni binișor înstăriți, harnici luminați; satul bine gospodărit, cu o rasă de oameni sănătoși și frumoși, cu duh și poftă de viață.

Așa cum e pretutindenea satul și țăranul român, unde nu e sărăcia prea mare și întunerecul prea greu”³⁸.

Răsărit din sânul unei comunități sătești, ce altceva ar fi putut „cânta” Coșbuc, dacă nu acele plaiuri și acest suflet al satului. Toate aceste reliefări și secvențe biografice se cuvin amintite pentru a înțelege mai lesne sufletul operei acestui poet. Nimeni nu poate contesta faptul că în opera lui George Coșbuc natura joacă un rol aparte. Tânguindu-se alături de suferinzi, compătîmîndu-i pe oropsiți, ajutându-i pe români sau bucurându-se de izbânzile lor, natura, în ansamblul ei, este de fapt o temă centrală a poeziilor lui Coșbuc, fie ele *cântece de vitejie, idile, legende* sau *balade*. În cazul poeziilor coșbuciene, avem a face cu o natură umanizată și umanizantă, care participă cu toată ființa la viața satului românesc, o potențează și o amplifică. E greu de spus dacă se poate vorbi de o *natură coșbuciană*, în sensul că bardul de la Hordou ar fi creat o natură aparte, diferită de realitate și de cea evocată de către alți poeți. Natura prezentă în opera sa este totuși natura reală, filtrată însă prin sufletul de o mare sensibilitate al poetului și percepută ca fiind o *natură a românilor*, dată fiind strânsa legătură a țăranului român cu mediul natural înconjurător. Natura nu constituie o categorie filosofică în poezia lui Coșbuc. Pastelurile lui Coșbuc sunt cântece în care poetul preamărește, admiră, contemplă omul legat de pământurile care l-au zămislit și i-au determinat modul de viață. Natura în poezia lui Coșbuc este însuflețită de om. Asupra priveliștilor din jurul lui își exercită activitatea specifică țăranul năsăudean – expresie a țăranului român de pretutindeni.

Opera lui Coșbuc este o oglindă a sufletului poporului român. Valeriu Râpeanu menționează: „Pentru că țăranul ardelean cu fața uscată ca un lemn de troiță, cu trupu-i firav ca al unei trestii de pe marginea apelor, a încrustat o operă în care, asemenea cercurilor de pe trunchiul unui arbore, citim toate vârstele sufletești ale unui popor”³⁹. Această operă a lui George Coșbuc cântă plaiurile românești, felul de-a fi al românului și faptele sale de vitejie. Nu-l putem include pe poet într-un singur domeniu, afirmând că ar fi cântat mai mult vitejia poporului decât dragostea și idila satului, sau ar fi încercat să descrie mai mult iubirea decât natura. Datorită versurilor sale, a iubirii sale față de poporul român, Ion Trivale considera că G. Coșbuc a intrat în istorie, înainte de a fi intrat în Academie⁴⁰. A intrat în istorie atât prin scrierile sale, cât și prin implicarea directă în lupta pentru întregirea neamului și a țării. Din păcate, Coșbuc s-a stins înainte de a-și vedea visul împlinit; revenirea Ardealului la Patria - Mamă s-a înfăptuit câteva luni mai târziu.

Octav Minar⁴¹ amintește și el rolul foarte important al copilăriei pline de farmec, petrecute într-o atmosferă patriarhală⁴², când ascultă poveștile și poeziile populare improvizate de mama lui. Data nașterii poetului, prezentată de Minar este 8 septembrie 1866,

³⁷ O. Goga, *Coșbuc. Discurs de primire...* București, Cultura Națională, 1923, p. 11.

³⁸ Ioan Agârbiceanu, *Marii cântăreți: Vas. Alecsandri, Gh. Coșbuc, Grig. Alexandrescu*, Sibiu, Editura Asociațiunii ASTRA, 1931, p.47.

³⁹ *George Coșbuc interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1982, p. 337.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 177.

⁴¹ Octav Minar, *George Coșbuc. Biografia și opera poetică*, București, Editura “Autor”.

⁴² Termen împrumutat de la Goga.

satul natal s-ar numi „Hordău”, iar anul morții care apare sub caricatura lui Iser de la începutul broșurii este 1917!

Toponimul *Hordău*⁴³ apare însă și în *Amintirile* lui Slavici, ce-i drept rostit de altcineva, despre care Slavici crede a fi fost Iuliu Maniu. Prozatorul i-a scris tânărului deseori acasă utilizând în scrisori grafia corectă. Aceasta nu este singura inadvertență în privința numelor în *Amintirile* despre Coșbuc. Tot în scrisori îl numește „George”, iar în *Amintiri* „Gheorghe”. Această formă a prenumelui este folosită în mai multe rânduri⁴⁴, deși în matricola botezaților din Hordou a fost înscris *George*, iar poetul nu s-a semnat niciodată *Gheorghe* sau *Gh*. Așa îl strigau prietenii săi bucureșteni. Așa apare în biografia lui Cornel Săteanu⁴⁵. Onisifor Ghibu pomenește și el de o ardeleană văduvă⁴⁶ care îl numește pe poet „Gheorghe al nostru”⁴⁷. *Gheorghe* îl numesc și Goga și Bogdan Duică⁴⁸.

Data exactă a nașterii ridică și ea probleme. Gavril Scridon arată⁴⁹ că, din *Matricola botezaților* comunei Hordou pe anii 1858-1883, reiese că poetul s-ar fi născut la data de 3 octombrie stil nou, 20 septembrie stil vechi. Deși în Austro-Ungaria era în vigoare calendarul nou, Scridon consideră că nășăudenii se călăuzeau după calendarul iulian⁵⁰. Făcând o scurtă recapitulare, poetul s-ar fi născut în septembrie, 8⁵¹, 20⁵², 26⁵³ sau în ziua de 3 octombrie⁵⁴ 1866.

Cel mai probabil, George Coșbuc s-a născut la 20 septembrie 1866, stil vechi, 3 octombrie, stil nou⁵⁵. Din bătrâni se aude că, în familia sa, de 200 de ani harul și darul preoției s-ar strămuta din tată în fiu. Mai exact paisprezece generații de preoți. Faptul că tatăl, Sebastian, este preot, nu pare să influențeze cu nimic soarta fărâmei de om⁵⁶. Mama are un rol covârșitor în calea pe care va apuca sufletul abia învlăstărit. Orfană de mică, Maria, fiica preotului Luca Avacum din Telciu, a fost crescută de unchiul ei, vicarul Ioan Marian, un om de mare cultură, ctitorul școlii normale nășăudene⁵⁷. Suflet sensibil, marcată probabil și de iremediabila pierdere suferită în copilărie, mama îi insuflă copilului basmul în suflet și îi înveselește copilăria cu nemuritoare personaje mitologice. Istovind izvorul matern, Georgică al popii pornește în căutarea altor povestitori care să-i potolească setea de cunoaștere.

„Sătenii, toți români plugari temători de Dumnezeu – ne convinge Goga - sunt harnici, ațoși, uscățivi, cu lumină în ochi și cu sufletul muiat în basme”⁵⁸. Cu boabe de suflet muiat în basme s-a hrănit poetul. Talentul de poet este moștenit de la mamă și cultivat de dascălii din sat. Tănăsucă Mocodean, al cărui nume se leagă pentru veșnicie de cel al lui Coșbuc, ar fi dispărut în hulpavul neant dacă nu ar fi umblat însoțit de zmei, balauri, de zâne și de Sugnă-

⁴³ Ioan Slavici, *Amintiri*, București, Editura Minerva, 1983, p. 133.

⁴⁴ De exemplu broșura lui Vasile M. Sassu, care se vrea a fi o biografie a poetului, se întitulează *Gheorghe Coșbuc. Viața și opera lui*, București, Editura Cartea Românească, 1937.

⁴⁵ C. Săteanu, *Mușchetarii Literaturii Române Moderne*, Iași, Poezia Bună, 1939, p. 105; dar la p. 106 apare *G. Coșbuc*.

⁴⁶ Mama lui Sever Secula, istoric ardelean, cunoștință a scriitorului, stins foarte tânăr. Sextil Pușcariu ne informează că și el s-a molipsit, în aceeași noapte de la aceeași femeie, o dată cu Chendi și Iosif (*Călare pe două veacuri*, București, Editura pentru Literatură, 1968, p. 209).

⁴⁷ Onisifor Ghibu, *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974, p. 64.

⁴⁸ Aceasta în broșura sa ce poartă, culmea, titlul... *George Coșbuc*, în care reproduce întocmai o parte din textul lui Goga din *Discursul de primire...*

⁴⁹ Întâi în *Gazeta literară*, 1956, nr. 31, august, apoi în *Pagini despre Coșbuc*, în 1957.

⁵⁰ Bazându-se pe mărturiile unor preoți bătrâni și ale unor specialiști.

⁵¹ O. Goga, *Coșbuc. Discurs de primire... [ca] membru al Academiei Române*, București, Cultura Națională, 1923, p. 11.

⁵² I.D. Bălan, *Coșbuc – elev*, în *Colocvii*, I, 1966, nr.3, septembrie, p. 2.

⁵³ Iuliu Bugnariu, *Contribuții la viața și activitatea lui George Coșbuc*, în *Coșbuc văzut de contemporani*, București, Editura pentru Literatură, 1961, p. 15.

⁵⁴ Gavril Scridon, *Pagini despre Coșbuc*, București, Societatea de științe istorice și filologice, 1957, p.7.

⁵⁵ A se vedea în acest sens Gavril Scridon, *Revenire la o rectificare*, în *Pagini despre Coșbuc*, București, Societatea de Științe Istoric și Filologice, 1957, p. 149-152.

⁵⁶ Dar faptul că părintele Sebastian cunoștea limba germană, a avut o influență categorică asupra fiului său.

⁵⁷ Virgil Șotropa, Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor nășăudene*, Nășăud, 1913, p. 51-53.

⁵⁸ O. Goga, *Coșbuc. Discurs de primire...* 1923, p. 10; Gh. Bogdan Duică, *G. Coșbuc*, București, p.3.

Murgă. Soarta amândurora avea să fie pecetluită în momentul întâlnirii lor. Unuia i se schimbă calea *fințării* în plan istoric, prelungindu-și viața peste veacuri, celuilalt în plan psihologic, prin impactul pe care îl au spusele dascălului asupra sa. Această întâlnire este cea care hotărăște drumul literar, formal și ideatic pe care va apuca poetul. Întreaga lui operă poetică se clădește pe variantele formale ale versului popular, pe conținutul ideatic caracteristic creațiilor populare și adoptă, îndeosebi, speciile literaturii orale, populare sau de influență populară. El nu modifică deloc maniera folclorică a desfășurării acțiunii unui basm sau a unei snoave. Nu stilizează când nu este cazul, nu introduce elemente artistice și finisaje de prisos în textul cu tentă bătrânească, neoaș românească. Creația populară era un element sacru pentru poet, pe care nu cuteza să îl profaneze cu superficialități *livrești* numai de dragul *modernității*, al *progresului* în limbă și literatură, al aducerii culturii la un *nivel de prim rang, european*, pentru a *se ralia* curentului general *revoluționar* de răsturnare a *vechilor valori ce mucelesc* literatura etc. etc. Coșbuc este pătruns de sfințenia, de puritatea acelei mentalități primitive, arhaice, unde totul mai era natural, inclusiv limba. Când busuiocul, măruș, cucul ș.a. își mai aveau simbolistica lor, astăzi uitată, când zmeii furau fete, iar apa vie mai făcea minuni.

Am văzut cât de important a fost mediul în care copilărește Coșbuc, atât cel familial, cât și cel natural. Ambele au implicații psihologice și temperamentale adânci asupra tânărului. „Fire de țăran iubitoare de basm și pitoresc, cu imaginația fecundă și cu ochii înfiți în nemărginire, Coșbuc s-a înfășurat de la început în tortul argintat al mitului popular care l-a fermecat mai întâi ca un cântec de leagăn și l-a urmărit mai târziu ca o vastă problemă de creație artistică. Toate l-au ajutat pe acest drum stropit cu pulbere de stele și cu arătările visului fugar. Mai întâi originea lui, vatra de la Hordou. În cenușa ei tremurau basme de veacuri, spuse de oameni ai câmpului, instincte străvechi păstrate în savoarea lor virginală într-o căldare de munți, panteismul estetic al primitivilor cald și colorat, o tainică moștenire pitită din lumea lui Homer într-un ascuns ungher traco-roman”⁵⁹.

Considerăm ca factor determinant în formarea poetului, copilăria în mediul sătesc, transilvan, cu datinile sale⁶⁰, în mijlocul personajelor de basm. Acest fapt a generat și modelat sufletul poetic al lui George Coșbuc. Fără poveștile și creațiile populare cu care a intrat în contact din fragedă copilărie fondul psihologic al poetului ar fi fost cu totul altul. Dorința și plăcerea de a versifica basmele populare își au originea în aceste vremuri, când ielele, vâlvele și vântoasele veneau până la marginea satului, iar Sfânta Vineri mai primea cu bucurie oaspeți. Cu sufletul astfel *băsmuit*, cu trăistuța pe umăr și cu opincile în picioare ajunge Coșbuc în Năsăud, pentru a se școli. Cu Sfarmă – Piatră și Strâmbă – Lemne rămași prin pădurile Hordoului, lipsit de Greu – ca – Pământul și de Barbă - Cot, George se apucă să citească tot ce îi cădea în mână. Știm de la Leon Scridon⁶¹ că poetul era puțin comunicativ, citea încontinuu, nu-l interesa ce se întâmpla în jurul lui, era adâncit în cărți, de multe ori uita să meargă la prelegeri. Împrumuta cărți din biblioteci, de la profesori. Seara, lângă pat își punea pe un scaun o lumânare, chibrituri, un creion și bucăți de hârtie. Noaptea, se trezea în repetate rânduri, aprindea lumânarea și nota câte o idee sau un vers pe foi. Dimineața își revedea notițele. Pe cele de care era mulțumit le păstra, restul erau aruncate.⁶² Versurile tânărului poet erau gustate, iar profesorii au început să-l scutească de materiile care îi

⁵⁹ O. Goga, *Coșbuc. Discurs de primire...* 1923, p. 13.

⁶⁰ “La sărbători mari, la Crăciun îi plăcea să umble a colinda, iar la Botezul Domnului să umble cu steaua de la o casă la alta. Pare că și acum îl văd cum se-torcea de prin sat cu buzunarele pline de nuci, alune și mere căpătate de la baba Nătoaie și de la Ana Ursului. Babele îl aveau drag, căci era băiat isteț, glumeț și dragălaș.” (Iuliu Bugnariu, *Coșbuc văzut de contemporani*, București, Editura pentru Literatură, 1966, p. 17).

⁶¹ Leon Scridon, *Amintiri din viața de elev a lui George Coșbuc în Coșbuc văzut de contemporani*, București, Editura pentru Literatură, 1966.

⁶² Gavril Scridon, *Pagini despre Coșbuc*, București, Societatea de științe istorice și filologice, 1957, p.7.

displăceau, precum matematicile. Intrarea lui în Societatea literară *Virtus Romana Rediviva* avea să fie jurământul de credință adus Poeziei. Soarta lui Coșbuc a fost pecetluită, iar zorii literaturii transilvane începeau să se reverse peste munții adormiți ai Daciei.

BIBLIOGRAPHY

- Agârbiceanu, Ioan, *Marii cântăreți: Vas. Alecsandri, Gh. Coșbuc, Grig. Alexandrescu*, Sibiu, Editura Asociațiunii ASTRA, 1931.
- Bălan, Ion Dodu, *Coșbuc – elev*, în *Colocvii*, I, 1966, nr.3, septembrie.
- Bogdan Duică, Gh., *G. Coșbuc*, București.
- Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Craiova, Vlad & Vlad, 1993.
- Conscripția preoților din ținutul Năsăudului pe anul 1733.*
- Contribuții la viața și activitatea lui George Coșbuc în Arhiva someșană*, 1926, nr. 6.
- Coșbuc văzut de contemporani*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
- Coșbuc, George, *Povestea unei coroane de oțel*, București, Editura „Grai și suflet – Cultura națională”, 1992.
- Drăganu, N., *Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și a onomasticii*, București, Imprimeria Națională, 1933
- Eliade, Mircea, *Simbolismul Centrului în Imagini și simboluri*, București, Editura Humanitas, 1994.
- George Coșbuc interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1982.
- Gheorghe, Fănică N., *Popasuri în timp...*, București, Editura Ion Creangă, 1972.
- Goga, Octavian, *Coșbuc. Discurs de primire...*, București, Cultura Națională, 1923.
- Manoliu, Sandu, *Obârșia și spița neamului Coșbuc*, în *Icoana unei școli*, Năsăud, 1930.
- Minar, Octav, *George Coșbuc, Biografia și opera sa poetică*, București, Editura Autor.
- Popper, Jacob, *Celălalt Coșbuc*, Sibiu, Editura Imago, 1995.
- Săteanu, C., *Mușchetarii literaturii Române Moderne*, Iași, Poezia Bună, 1939.
- Scridon, Gavril, *Revenire la o rectificare*, în *Pagini despre Coșbuc*, București, Societatea de Științe Istorice și Filologice, 1957.
- Slavici, Ioan, *Amintiri*, București, Editura Minerva, 1983.
- Suciu, Coriolan, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, I, București, Editura Academiei, 1968.
- Șotropa, Virgil, *Obârșia familiei Coșbuc*, în *Arhiva someșană*, 1926, nr.5.
- Șotropa, Virgil, Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene*, Năsăud, 1913.
- Tăslăuanu, Octavian C., *George Coșbuc. Schiță biografică și bibliografică*, în *Luceafărul* 1905, nr.8.
- Șuluțiu, Octav, *Icoana satului ideal*, în *George Coșbuc interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1982.
- Valea, Lucian, *Pe urmele lui George Coșbuc*, București, Editura Sport – Turism, 1986.